

etmiş, o da eserini hocasının bu tavsiyesi doğrultusunda kaleme almıştır.

Rebiülevvel 1207'de (Ekim 1792) San'a'da vefat eden Kevkebânî, İslâmî ilimler alanında büyük bir otorite olduğu kadar, edebiyat ve tıp alanında da geniş bilgiye sahipti. Son derece zeki ve tartışmalarında diyalektiği çok iyi kullanan bir kimse idi. Muhtelif dallarda birçok âlim kendisinden faydalanmış, daha çok öğretimle meşgul olduğu için fazla eser verememiştir. Kaynaklarda adları geçen başlıca eserleri şunlardır: *Şerhu Nüzheti't-tarf fi'l-cârri ve'l-mecrûri ve'z-zarf; Felekü'l-Kâmûs; Hâşiye 'alâ Dav' i'n-nehâr; Risâle fi ba'zî'l-aşkâkiri't-tbbiyye; Hâşiyetü'l-Şaşâlânî; Hâşiyetü'l-Mu'avvel.*

BİBLİYOGRAFYA :

Şevkânî, *el-Bedrü't-tâî*⁶, Kahire 1348 — Beyrut, ts. (Dârü'l-Ma'rife), I, 360-368; Siddîk Hasan Han, *Ebcedü'l-ülûm*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübü'l-ilmîyye), III, 183; *Hediyetü'l-'ârifîn*, I, 599; Ziriklî, *el-A'lâm*, Kahire 1373-78/1954-59, IV, 162; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'elîfîn*, Dimaşk 1376-80/1957-61 — Beyrut, ts. (Dâru lhyâi't-türâsi'l-Arabî), V, 282; Hayreddin Karaman, *İslâm Hukuk Tarihi*, İstanbul 1975, s. 179.

VEDDİ AKYÜZ

ABDÜLKÂDİR el-KUREŞİ

(عبدالقادر القرشي)

(bk. KUREŞİ).

ABDÜLKÂDİR el-MAĞRİBÎ

(عبدالقادر المغربي)

Abdülkâdir b. Mustafâ el-Mağribî
(1867-1956)

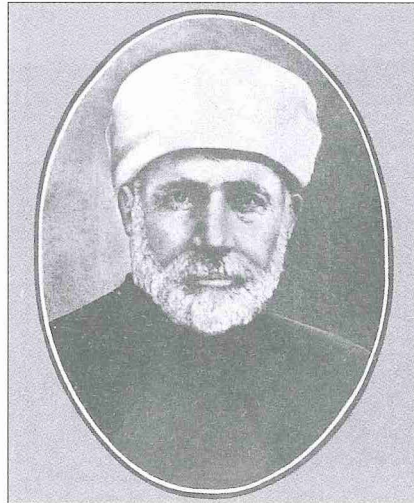
Tanınmış Suriyeli yazar,
dil ve din bilgini.

Babasının kadılık yaptığı Suriye'nin Lazkiye kasabasında (veya Trablusşam'da) doğdu. Dargavslar diye tanınan Türk asıllı ataları, XI. yüzyılın sonlarında Tunus'tan Trablus'a göç etmişlerdi. Mağribî, babası ve *Risâle-i Hamîdiyye* müellifi Şamlı âlim Hüseyin el-Cisr başta olmak üzere Trablus, Şam, İstanbul ve Beyrut'ta devrin ileri gelen hocalarından ders aldı. 1892 yılında tahsil için gittiği İstanbul'da, eserlerini okuyup hayran kaldığı Cemâleddîn-i Efgânî ile tanıştı ve daha sonraları onunla mektuplaşmak suretiyle münasebetini devam ettirdi. Çağdaşı Muhammed Abdüh'un daveti üzerine 1905 yılında Mısır'a gitti. Kendilerinden çok faydalan-

dığı Efgânî ve Abdüh'un dinî, sosyal ve siyasî sahalardaki görüşlerini benimsedi. Mısır'da bulunduğu süre içinde sırasıyla *eş-Zâhir* ve *el-Mü'eyyed* gazetelerinde yazılar yazdı. II. Meşrutiyet'in ilânından sonra Trablus'a döndü; burada da yazı hayatını sürdürdü ve I. Dünya Savaşı'na kadar devam edecek olan *el-Burhân* gazetesini çıkarmaya başladı (1911). Emîr Şekib Arslan ve Abdülaziz Çavîş ile birlikte Medine'de Külliyyetü dâri'l-fünûn'u kurdu. Daha sonra Osmanlı Evkaf İdaresi tarafından İslâm davetçileri yetiştirmek üzere Kudüs'te açılan Salâhiyye Medresesi'nin kuruluşuna yardım etti ve bu medresede belâgat dersleri verdi. Osmanlı hükümetinin 1916'da çıkardığı *eş-Şark* gazetesini yönetti ve burada çeşitli yazılar yazdı.

1919'da Şam'a yerleşen Mağribî, Şam'daki Arap Dil Akademisi'nin (el-Mecmau'l-ilmîyyü'l-Arabî) kurucu üyesi oldu. Daha sonra bu kurumun başkan yardımcılığını ve 1934-37 yılları arasında da başkanlığını yaptı. Ayrıca Kahire ve Bağdat'taki dil akademilerinin üyeliklerinde bulundu. Suriye Edebiyat Fakültesi'nde metin şerhi dersleri verdi (1923). Dil Akademisi'nin hedefine ulaşması için büyük çabalar sarfetti. Arapça'nın gelişmesi, çağa ayak uydurabilmesi, yabancı dillerden gelen yeni kelime ve deyimlerin Arapçalaştırılması, sözlüklerin çağdaşlaştırılması ve yazma eserlerin tenkitli neşri yoluyla Arap edebiyatının tanıtılması alanlarında çalışmalar yaptı. 1956'da Şam'da öldü.

Abdülkâdir el-Mağribî

Eserleri. 1. *el-İştikâk ve't-ta'rib* (Kahire 1908, 1947). 2. *el-Tesâmühu'd-dînî* (Beyrut 1910). 3. *el-Beyyînât fi'd-dîn ve'l-ictimâ'*. Dinî ve içtimâî makalelerini topladığı iki ciltlik bir eserdir (Kahire 1925). 4. *el-Ahlâk ve'l-vâcihât* (Kahire 1926). 5. *Tâ'iyyetü 'Âmir el-Başrî*. Hicrî VIII. asır mutasavvıflarından Âmir b. Âmir el-Başrî'nin "Tâiyye" kasidesini mutasavvif Ömer b. Fâriz'in aynı adlı kasidesiyle karşılaştırarak metnini şerh ve tahkik etmiş, eser L. Massignon'un mukaddimesiyle birlikte Beyrut'ta basılmıştır (1948). 6. *Cemâlüddîn el-Efğânî* (Kahire 1948). 7. *Tefsîru cüz'î Tebâreke*. Hocası Abdüh'un "Amme Tefsiri"ndeki metoduyla yazdığı bu eser Kahire'de basılmıştır (1949). 8. *'Aşerâtü'l-lisân* (Dil Akademisi yayını, Şam 1949). 9. *Gâdetü'l-Kamilya*. Alexandre Damas'nın *La Dame aux Camélias* adlı romanının tercümesi olan eser 1908'de sahneye konulmuş, 1948'de de Şam'da basılmıştır. Mağribî ayrıca Kemalpaşazâde'nin *et-Tenbîh 'alâ gâlati'l-câhil ve'n-nebîh* adlı risâlesini tahkik etmiş, buna Osmanlı Devleti'nde Arap dili öğretimine dair yazdığı risâlesini de ilâve ederek *Mecelletü'l-mecma' il-ilmî*'de (VI, 1 vd.) neşretmiştir. Bunların yanı sıra henüz yayımlanmamış, din ve dil konuları başta olmak üzere çeşitli konularda verdiği konferansları ve yazdığı makaleleri vardır. Ayrıca on iki yazma eseri de tenkitli neşre hazırlamıştır. Es'ad Talas, *eş-Şeyh Abdülkâdir el-Mağribî* adlı eserinde (Kahire 1958) onun hayatını ve ilmî çalışmalarını tanıtmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Enver el-Cündî, *el-A'lâmü'l-elf*, Kahire 1957, II, 125; a.mlf., *Terâcimü'l-'âlimi'l-mu'âşırîn fi'l-'âlemi'l-İslâmî*, Kahire 1970, s. 263-274; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'elîfîn*, Dimaşk 1376-80/1957-61 — Beyrut, ts. (Dâru lhyâi't-türâsi'l-Arabî), V, 306; a.mlf., *el-Müstedrek*, Beyrut 1406/1985, s. 400-401; Sâmi el-Kiyâlî, *el-Edebü'l-'Arabî'l-mu'âşır fi Sûriya*, Kahire 1959, s. 137; Yûsuf Esad Dağır, *Meşâdirü'd-dirâsâti'l-edebîyye*, Beyrut 1972, II, 1264-1269; Ziriklî, *el-A'lâm* (nşr. Zühayr Fethullah), Beyrut 1984, IV, 47; Abdülkâdir Ayyaş, *Mu'cemü'l-mü'elîfîn es-Sûriyyîn fi'l-karni'l-'işrîn*, Dimaşk 1405/1985, s. 490-491; Muhammed Receb el-Beyyûmî, *en-Nehdatü'l-İslâmiyye ft siyeri a'lâmihe'l-mu'âşırîn*, Kahire 1405/1984, IV, s. 24-41; Muhammed Mehdî Allâm, *el-Mecma' iyyûn ft hamîsne 'âm*, Kahire 1406/1986, s. 175-177; Adnân el-Hatib, "eş-Şeyh 'Abdülkâdir el-Mağribî", *Mecelletü'l-Edîb*, sy. 20, Dimaşk 1951, s. 5; a.mlf., "eş-Şeyh 'Abdülkâdir el-Mağribî fi hayâtih ve te'âlimih", *Mecelletü'l-Hikme*, sy. 6, Beyrut 1957, s. 22.

AZMİ YÜKSEL